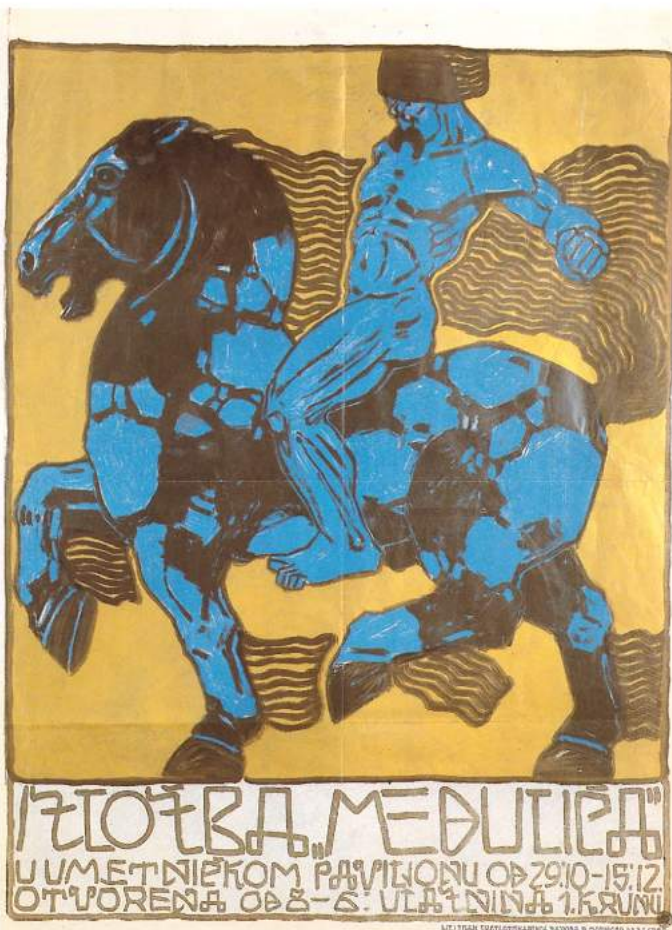

Münchena, što su znatno utjecala na umjetnost hrv. moderne. U svojim djelima do kraja I. svj. r. dodiruje nekoliko od mnogih smjerova moderne, ali dva stilsko-tematska sklopa određuju njegovo umjetničko htijenje: simbolizam ranije faze moderne, što uz grupu djela tipične simboličke tematike obuhvaća ciklus motiva Danteove *Božanstvene komedije*, te ideologizirani monumentalizam što dolazi do izražaja u temama iz nar. poezije. Rani radovi nastali u Beču i Pragu obuhvaćaju nevelik broj izrazito simbolističkih kompozicija, koje proizlaze iz duha tipičnoga za rana secesijska kretanja u Beču (*Pred vratima smrti*, 1904; *Dobra i zla žena*, 1905). Najvažniji skup djela, po kojima je postao poznat, vezan je uz temu Danteova spjeva. Motivima iz Dantea bavio se od početka pa gotovo do kraja svojega radnog vijeka. Toj tematici pripadaju slike iz zagrebačke Moderne galerije (*Grad Dis*, 1906; *Prijelaz preko Aheronta*, 1907; *Francesca da Rimini*, 1908–09). Crteži, gvaševi i akvareli za prijevod *Božanstvene komedije* I. Kršnjavoga rađeni su 1904–07, ali su 1911. otkupljeni na izložbi u Italiji i nalaze se u Kabinetu grafike u Firenci. Druga serija (nastala 1911) objavljena je u izdanju *Pakla* 1919, dok je za izdanje cjelokupnoga spjeva 1937. R. radio nove ilustracije za *Čistilište* i *Raj*, a neke i za *Pakao*. I. Kršnjavi kao pokrovitelj i mecena ima važnu ulogu u životu i radu M. Račkoga, a njegovom zaslugom dobiva i narudžbu za slike u velikoj čitaonici Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. R. pripada užoj jezgri grupe »Medulić« (1908), sudjeluje na njezinim izložbama i slika u duhu monumentalizma, s ideologijom jugosl. nacionalizma. Ciklus od pet slika iz života Kraljevića Marka (1910) veliča lik iz nar. pjesme, a težnja prema monumentalizmu izražena je predimenzioniranim oblicima i velikim formatom. Kolorit je živ, plohe uznemirene kratkim potezima kista, ali je uočljiva linearna struktura uskovitlanih prizora kompozicije. Za vrijeme I. svj. r. i neposredno poslije njega R. izlaže na »političkim« izložbama (jugoslavenskim, srpskim, srpsko-hrvatskim) organiziranim u Z. Europi kao kult. prilog političkoj realizaciji zajedničke države. Njegovi su motivi prošireni prizorima iz rata, a pokazuju i morfološke promjene: dramatika se smiruje, nestaje velika gesta, poentilizam sasvim izostaje; pretežu tamni tonovi smeđe i plave boje. Motiv nije kao u početku smješten u određen, realistički shvaćen prostor, već je izoliran neutralnom plošnom pozadinom (*Austrougarska Monarija*, 1916; *Mučenici*, 1917). Nakon povratka u domovinu R. se povlači iz politike, ali također i iz lik. zbivanja. Živi povučeno, izlaže sve rjeđe. Aktivniji je u javnome životu kratko vrijeme poslije II. svj. r. (upravitelj Moderne galerije u Zagrebu), potom se opet povlači, sve dok ga izložba prigodom 90. godine života ne vraća u svijest javnosti. — Slikao je pejzaže iz Dalmacije i okolice Zagreba. Poslije tragova simbolističke poetizacije u ranim radovima toga razdoblja, u 20-im godinama teži sintezi i gustoći širokih obzorja. U tridesetim godinama bira isječke krajolika, razrjeđuje atmosferu, a boju utapa u hladni sivoplavi ton. Ženska figura i portreti prolaze kroz stilističke forme karakteristične za razvitak njegova slikarstva; na njima je uočljiv i kratkotrajan utjecaj F. Hodlera (*Plex*, 1919). Povijesne i socijalno-političke teme, i kada se pojavljuju, iscrpljuju se u pukom opisivanju. Religioznoj tematici posvetio je nekoliko godina rada, dobivši narudžbu za oslikavanje crkve Sv. Petra i Pavla u Osijeku (1939–42). Istodobno oslikava i crkvu Sv. Trojstva u Ludbregu. Poslije II. svj. r. kratkotrajno se priklanja socijalističkoj realizmu, no u figuralnim prizorima uvijek ima odjeka simbolizma, odn. stava formiranog u ranim razdobljima (*Pobjeda*, 1948; *Darovi novom čovjeku*, 1948). — Težište je njegova opusa u prvim desetljećima; stoga se može ustvrditi da R. višestruko sudjeluje u umjetnosti hrv. moderne, te znači njezinu vitalnu i povijesno važnu dionicu. Samostalno je izlagao u Zagrebu: 1906, 1910 (s I. Meštrovićem), 1921, 1922, 1923, 1928, 1934, 1958 (s P. Šimagom), 1969, 1979; Varaždinu, 1922; Bjelovaru, 1924; Osijeku, 1930. i Beogradu, 1939. Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1970.

LIT.: I. Kršnjavi, *Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba*, HK, 1905, 1. — V. Lunaček, *Mirko Rački*, *Savremenik*, 1910, 6. — M. Cl. Crnić, *Mirko Rački*, *Ljetopis JAZU*, 1921, 36. — A. Jiroušek, *Mirko Rački*, *Vijenac*, 1923, 11. — Lj. Babić, *Umjetnost kod Hrvata*, Zagreb 1943. — V. Novak-Oštrić, *Društvo hrvatskih umjetnika »Medulić« 1908–1916* (katalog), Zagreb 1962. — B. Gagro, *Oko 1900*, *Telegram*, 16. IV. 1965. — Ž. Čorak, *Skica za Mirka Račkog. Retrospektiva Mirka Račkog*, *Telegram*, 27. III. 1970. — Z. Rus, *Savremenik bez stvarnog vremenskog identiteta*, *Kolo*, 1970, 7. — T. Maroević, *Danteovske teme i motivi u hrvatskoj likovnoj umjetnosti*, *Dubrovnik* 1976, 1–2. — J. Uskoković, *Mirko Rački*, Zagreb 1979. — *Ista*, *Monumentalizam kao struja hrvatske moderne i Mirko Rački*, *ŽU*, 1980, 29–30. — *Autoportreti antologijske vrijednosti*. Ostavština Mirka Račkog, *Vjesnik*, 18. I. 1989. — V. Rismondo, *Posmrtna izložba slika Mirka Račkog*, *Mogućnosti*, 1992, 8–9–10.

J. Uić.

M. RAČKI, plakat za izložbu »Medulića«, 1910. Zagreb, Kabinet grafike HAZU

RAČKI, Velimir, slikar (Zagreb, 14. VIII. 1953). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1979 (M. Stančić i V. Jordan). Predaje na Školi za primijenjenu umjetnost i dizajn. U početku slika alegorijske i biblijske

V. RAČKI, *Zelene hlače*

